

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“ 12 ” серпня 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ЦЕРКОВНЕ МИСТЕЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА В УКРАЇНІ

вибіркова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Церковне мистецтво та архітектура в Україні складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 4 від «24» квітня 2023 р.).

Розробник: **Марчук Олександр Танасійович**, кандидат філософських наук, асистент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Марчук Олександр Танасійович**, кандидат філософських наук, асистент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

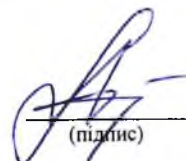
(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

Пояснювальна записка

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Церковне мистецтво та архітектура в Україні» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 041 – Богослов'я.

Мета курсу – ознайомити студентів з основними аспектами історичного розвитку церковного мистецтва та архітектури в Україні від найдавніших часів до початку ХХІ ст. А також познайомити із специфікою формування релігійної культури українців та основними досягненнями українського сакрального мистецтва в контексті його регіональних виявів (за відповідними мистецтвознавчими напрямками), що сприятиме розвитку професійної ерудиції, спроможності класифікувати види церковного мистецтва різних історичних періодів. Відтак здатності до інтерпретації, консультації та первинної експертної оцінки творів вітчизняного сакрального мистецтва, застосування відповідних знань у своїй професійній діяльності.

Знайомство з основними теоретичними поняттями українського релігійного мистецтва, особливостями історичних етапів розвитку вітчизняної сакральної образотворчості та архітектури, пам'ятками української християнської релігійної культури допоможе студентам оволодіти належним рівнем методичної готовності до професійної діяльності.

Програма дисципліни побудована за історико-хронологічним принципом й охоплює найсуттєвіші досягнення церковного мистецтва та архітектури України в контексті європейської культурної традиції. Дисципліна орієнтує на пошук взаємозв'язків провідних тем вітчизняного церковного мистецтва на різних етапах його розвитку з мистецькою релігійною спадщиною інших народів світу, що сприяє вияву елементів його самотності та оригінальності.

Вивчення курсу передбачає цілеспрямовану роботу студентів над опрацюванням спеціальної літератури, активну роботу на семінарських заняттях, самостійну роботу, виконання індивідуальних завдань. Здобуті знання збагатять інтелектуальне підґрунтя освітнього розвитку студентів-богословів, розширять їхній світогляд, науковий та творчий потенціал.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

- засвоїти ключові мистецтвознавчі терміни та категорії (християнського релігійного мистецтва та архітектури) з накресленням можливостей їх застосування у сфері професійної діяльності;

- сформуванню уявлення про специфіку церковного мистецтва та архітектури в Україні, тенденції його розвитку, сформуванню здатності аналізу, інтерпретації феноменів церковного мистецтва в історико-культурному, мистецтвознавчому і богословському аспектах;

- розвивати розуміння специфіки візуально-просторових мистецтв у системі релігійної діяльності українців; висвітлити факти, що

характеризують релігійність українців через призму мистецтва, використавши всі доступні історичні джерела, критично їх опрацювати і викласти одержаний перевірений матеріал з дотриманням відповідних правил; з'ясувати особливості мистецького відтворення богословських істин у різні періоди вітчизняної історії, фактично, ознайомити з історією розвитку християнського богослов'я на теренах України через опрацювання основних мистецьких творів,

- підвищити загальноосвітній і культурний рівень студентів; сприяти формуванню християнського світогляду.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути **компетентностей**, які увиразнюватимуть практичне досягнення відповідних **програмних результатів навчання** за профілем освітньої програми зі спеціальності № 041 «Богослов'я»:

Загальні компетентності (ЗК)	Фахові компетентності спеціальності (ФК)	Компетентності, набуті у результаті вивчення навчальної дисципліни	Програмні результати навчання (ПР)
<p>ЗК 3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.</p> <p>ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;</p>	<p>ФК 1. Здатність узагальнювати знання з предметного поля богословської науки та теорії релігійної релігійності й узгоджувати їх у міждисциплінарній площині гуманітарних наук;</p> <p>ФК10. Розуміння сукупності методів і проблем у</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • специфіку предмета, основні поняття, категорії, концепції та методи вивчення церковного мистецтва та архітектури в Україні в їх історичних та логіко-змістових вимірах; • принципи синергійного використання елементів науково-дослідницького інструментарію та основні ідейні зв'язки курсу «Церковне мистецтво та архітектура в Україні» з мистецтвознавством, музикознавством, культурологією, літературознавством, етикою та естетикою, історією України та археологією; а також із конкретно проблемно зорієнтованими курсами: українське церковне декоративно-прикладне мистецтво, церковною музичною культурою, церковною літературою (оригінальною та перекладною), патристикою, патрологією, біблійною археологією, догматичним богослов'ям, історією та екзегетикою Священного Писання, риторикою і гомілетикою; • ключові поняття християнського вчення про природу мистецтва, церковного образотворчого мистецтва в системі мистецтв; • періодизацію розвитку вітчизняного церковного мистецтва та архітектури в Україні (принципи і підходи в аналітиці церковно-мистецтвознавчої проблематики у культурологічних дослідженнях різних періодів української історії); • специфіку й закономірності становлення (історичні джерела) та сучасні тенденції у розвитку церковного мистецтва та архітектури в Україні; 	<p>ПР 3. Розуміти сутність і продемонструвати розуміння «богослов'я» як академічної і практичної дисципліни в історичному і сучасному контексті;</p> <p>ПР 16. Визначити взаємозв'язки між різними богословськими дисциплінами.</p>

	<p>різних галузях богословських досліджень;</p> <p>ФК 14. Донесення до фахівців і нефахівців власних ідей щодо вирішення проблем дотичних до теології.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • основні методики організації самостійної роботи у процесі вивчення релігійних пам'яток української мистецької спадщини і всього спектру дотичних до них культурних артефактів церковно-мистецтвознавчого характеру; • характерні риси богословських підходів щодо інтерпретації мистецьких процесів та явищ, які відбувались на території України від найдавніших часів протоукраїнської релігійної творчості до сьогодення. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • володіти та практично застосовувати весь арсенал понятійно-категоріального апарату церковного мистецтва та архітектури; • виявляти функції церковного мистецтва та архітектури в системі сучасного українського мистецтвознавства; • розрізняти релігійне мистецтво від секулярно-профаних напрямів мистецтвознавства; • визначати ідейні зв'язки та рівень міждисциплінарної інтеграції церковного мистецтва та архітектури в Україні з іншими галузями науково-дослідницького знання богословського та мистецтвознавчого напрямів; • з'ясувати методологічний інструментарій осмислення церковним мистецтвознавством багатовекторної проблематики українського релігійного декоративно-прикладного мистецтва, церковної музики, церковної літератури, поетики, зодчества; • оперувати науковими здобутками найсучасніших дослідницьких розробок зі сфери церковно-мистецтвознавчої проблематики в усій її культурній багатогранності. <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характер основних проблем церковного мистецтва та архітектури в Україні та методологічні особливості їх дослідницького вирішення й висвітлення. 	
<p>ЗК 4. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел з використанням інформаційних та</p>	<p>ФК3. Критичне розуміння форм і видів взаємодій між богословськими традиціями та суспільством</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • специфіку церковного мистецтва та архітектури як унікального наукового явища розкриття світоглядної культури українців, виявлення духовного потенціалу біблійно-патристичної традиції її концептуалізацію у вітчизняному християнському мистецтві як можливості та одного із шляхів (перцептивний етап) реалізації процесу Богопізнання; <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляти й практично застосовувати весь світоглядний та методологічний інструментарій церковного мистецтвознавства як одного з дієвих форм повідомлення та наочного розкриття християнських Богоодкровенних істин, простежувати способи культурного 	<p>ПР 4. Знати історію виникнення, основні етапи формування та структуру Святого Письма в його історичному,</p>

<p>комунікаційних технологій;</p>	<p>історичному і сучасному контексті;</p> <p>ФК2. Здатність критично працювати з текстами Святого Письма та богословської літератури.</p> <p>ФК 18. Вміння знаходити нові джерела та формулювати дослідницькі проблеми у галузі богослов'я;</p> <p>ФК 20. Знання особливостей представлення в сучасному медіа-просторі інформації про різні аспекти соціального функціонування релігійних спільнот.</p>	<p>успадкування та репрезентації християнських догматичних ідей у шедеврах церковного мистецтва та архітектури України;</p> <ul style="list-style-type: none"> • виокремлювати теологічні, філософсько-методологічні та, репрезентуючі їх, предметно-прикладні характеристики артефактів культури східної православної богословської традиції з культурними досягненнями інших християнських конфесій в Україні; • розкривати в доступній науково-популярній формі досягнення православного церковного мистецтва та архітектури в Україні; • аналізувати проблематику мистецтвознавчого характеру в текстах Біблії та вільно оперувати базовими поняттями біблійної естетики в українській мистецькій традиції; • висвітлювати ортодоксальний церковний погляд на священні зображення та архітектуру та специфіку його інтерпретації та відтворення у вітчизняному мистецькій системі; • співвідносити ідейне наповнення і творчі здобутки давньоцерковного мистецтва та архітектури з сучасними надбаннями релігійної культури України; <p>Розуміти: • культурні віяння різних епох та історичні фактори, які впливали на формування і різноманітність мистецьких проявів (прикладної репрезентації) християнських ідей в українському церковному мистецтві та архітектурі;</p> <ul style="list-style-type: none"> • соціальну (морально-дидактичну) значущість та вплив творчих досягнень церковного мистецтва та архітектури на історико-культурні процеси минулого і сьогодення України; • як співвідносяться артефакти давньоцерковного мистецтва та архітектури з сучасними досягненнями української релігійної культури; • деструктивну дію секуляризаційних процесів у сучасному мистецтві на культурний розвиток Європи та його впливи на український культурно-мистецький простір • особливості сучасного розвитку церковного мистецтва та архітектури в Україні, негативні наслідки інкультурації модерністських та постмодерністських секулярних форм у сучасному церковному мистецтві України; 	<p>соціальному, філологічному, канонічному і культурному контексті;</p> <p>ПР 12. Володіти методологічним інструментарієм інтерпретації Святого Письма і вміння його застосовувати;</p> <p>ПР 13. З'ясовувати роль, вплив та значення історичного, соціально-політичного, мовно-культурного контексту на формування основних богословських доктрин і практик;</p> <p>ПР 14. Установлювати взаємозв'язки між конкретними богословськими традиціями і</p>
-----------------------------------	--	---	--

	<p>ФК21.Здатність осмислено використовувати знання взимозв'язків релігійності і громадянської-патріотичної свідомості для тактик і стратегій збереження національної ідентичності</p>		<p>сучасною культурою; ПР 31. Демонструвати розуміння, яким чином богослов'я впливає на життя індивідуума і суспільства</p>
<p>ЗК 11. Здатність діяти соціально відповідально та громадянськи свідомо;</p> <p>ЗК 12. Здатність бути критичним і самокритичним.</p>	<p>ФК 13. Здатність застосовувати богословські знання в експертній та консультативній діяльності. Вміння надавати комплексні експертні консультації з актуальних питань функціонування релігії та Церкви в соціумі і культурі. ФК7. Здатність розуміти і брати участь</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> науково-критичну дослідницьку базу церковного мистецтва та архітектури, тобто фахові критерії експертної оцінки всіх духовно-художніх систем української культури у контексті найсучасніших мистецтвознавчих досліджень; <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> висвітлювати концептуальну специфіку позаконфесійних напрямів мистецтвознавчих досліджень; здійснювати порівняльний аналіз ідей та методологічних принципів вітчизняного церковного мистецтва та архітектури в різних християнських конфесійних проявах; <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> впливи сучасної протестантської та католицької теології на стан українського церковного мистецтвознавства; 	<p>ПР 8. Знання спектру релігійних моделей виховання особистості та розбудови суспільства;</p> <p>ПР 19. уміння надавати експертну оцінку релігійним процесам в Україні та світі.</p>

	в діалозі між богословськими і релігійними традиціями та системами.	• місце і роль церковного мистецтва та архітектури у процесі міжконфесійного та міжкультурного діалогу в Україні.	
--	---	---	--

Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	4	8	3,0	90	11		11			66	2	залік
Заочна												

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	сем	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. ТЕКСТОЛОГІЯ СВЯЩЕННОГО ПИСАННЯ НОВОГО ЗАВІТУ. ЗАКОНОДАВЧІ КНИГИ –ЧЕТВЕРОСВАНГЕЛІС												
Тема 1. Поняття про систему мистецтва. Феномен церковного мистецтва та архітектури в українській культурі, його структурно-функціональні складові як навчальної дисципліни 1. Природа мистецтва. Церковне мистецтво в	10	1	2		1	6							

<p>системі мистецтв.</p> <p>2.Періодизація розвитку церковного мистецтва та архітектури в історії української культури.</p> <p>3.Українське церковне мистецтво та архітектура у контексті мистецьких надбань світової цивілізації.</p> <p>4.«Церковного мистецтва та архітектури в Україні» як навчальна дисципліна (завдання, принципи вивчення; джерела та наукова література з курсу).</p>											
<p>Тема 2. Релігійна культура давнього населення території України: передумови формування християнського мистецтва та архітектури</p> <p>Трипільські витоки української релігійної культури. Духовна культура трипільців.</p> <p>Кочові племена та їх роль у формуванні української релігійної культури</p> <p>Значення грецьких колоній у формуванні християнської культури населення Північного Причорномор'я.</p> <p>Релігійна культура східних слов'ян: передумови виникнення та розвитку християнської культури.</p>	10	2	1		1	6					
<p>Тема 3 Особливості розвитку церковного мистецтва та архітектури в Київській Русі</p> <p>1.Матеріальна і духовна культура Київської Русі до прийняття християнства.</p> <p>2. Хрещення України-Русі та його культурно-мистецьке значення.</p> <p>3. Церковна архітектура та монументальне малярство Київської Русі X-XII ст.</p> <p>4. Специфіка української ікони Київського періоду.</p>	10	2	2			6					

5. Церковна музика Київської Русі.													
Разом за ЗМ1													
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. ЦЕРКОВНЕ МИСТЕЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНИ (ПІЗНЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – НОВІТНЯ ДОБА)												
Тема 4. Церковне мистецтво та архітектура в українській культурі другої половини XIV ст. – першої половини XVII ст. 1. Загальна характеристика розвитку церковного мистецтва в Україні другої половини XIV ст. – першої половини XVII ст. 2. Церковна архітектура та монументальне малярство України у XIV – першій пол. XVII ст. 3. Український іконопис XIV – поч. XVII ст. 4. Церковний спів та література в Україні XIV – першої пол. XVII ст.	10	2	2			6							
Тема 5. Українське церковне мистецтво та архітектура за часів Козаччини і Гетьманщини (друга половина XVII ст. – XVIII ст.) 1. Бароко як форманта української культури 2. Церковне мистецьке життя та розвиток духовної освіти й науки, духовного письменства в Україні (XVII ст. – поч. XVIII ст.). 3. Характерні риси українського церковного архітектурного бароко та класицизму. 4. Церковне музичне та образотворче мистецтво	10	2	2			6							

другої половини XVII ст. – XVIII ст.													
Тема 6. Церковне мистецтво та архітектура України XIX-XXI ст. 1. Національно-культурне відродження церковного мистецтва України у XIX - на початку XX ст. 2. Специфіка розвитку церковного мистецтва та архітектури в культурному житті України XX ст. 3. Церковне мистецтво на зламі XX та XXI стт.	10	2	2			6							

Тематика семінарських занять

№	Назва теми з основними питаннями - план	Кількість годин
1.	Тема 1. «Можливості мистецтва як богопізнання. Біблійно-патристичні концепти церковного мистецтва в артефактах вітчизняної культурної спадщини як репрезентантів теогносії»	2
2.	Тема 2. «Історичні витоки формування християнського мистецтва та архітектури давнього населення території України» 1. Особливості розвитку християнського мистецтва та архітектури в грецьких колоніях Північного Причорномор'я. 2. Готи та їх участь у християнізації Боспору і Херсонесу. 3. Римські впливи в давньоукраїнській релігійній культурі. 4. Світогляд, вірування та особливості мистецьких проявів релігійної культури східнослов'янських племен.	2
3.	Тема 3. «Церковне мистецтво та архітектура в період Галицько-Волинського князівства 1. Архітектурні особливості храмів Галицько-Волинського князівства – основні будівельні традиції, стильові риси та вплив візантійської та романської архітектури. 2. Фресковий живопис та іконопис княжої доби – основні техніки, тематика зображень, видатні зразки храмового розпису. 3. Роль церковного мистецтва в духовному житті князівства – функціональне призначення ікон, храмового декору та їх вплив на богослужбову практику. 4. Видатні пам'ятки церковної архітектури та мистецтва – собори та монастирі Галицько-Волинської землі, їхній сучасний стан та значення в історико-культурному контексті.	2
	ЗМ 1	
4.	Тема 4. «Церковна архітектура, література, образотворче та	2

	<p>церковне музичне мистецтво другої половини XIV ст. – першої половини XVII ст.»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Архітектурні стилі та особливості храмового будівництва – розвиток готичних, ренесансних та барокових рис у сакральній архітектурі. 2. Церковна література та книгодрукування – розвиток богослужбових та повчальних текстів, діяльність Острозької та Києво-Печерської друкарень. 3. Іконопис та монументальний живопис – художні школи, техніки та стилістичні особливості церковного малярства. 4. Церковна музика та її розвиток – традиції візантійського співу, впливи західноєвропейських музичних стилів, формування партесного співу. 	
5.	<p>Тема 5. «Церковна архітектура, література, образотворче та церковне музичне мистецтво другої половини XVII ст. – XVIII ст.»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Архітектурні стилі та розвиток храмового будівництва – формування українського бароко, його особливості та видатні пам'ятки. 2. Церковна література та книгодрукування – розвиток богослужбових, полемічних і повчальних текстів, діяльність Києво-Печерської, Львівської та Чернігівської друкарень. 3. Іконопис та монументальний живопис – розвиток українського барокового іконопису, поєднання традиційних та європейських художніх впливів. 4. Церковна музика та співочі традиції – становлення й розвиток партесного співу, діяльність музичних осередків при братствах і монастирях. 	2
6.	<p>Тема 6. «Церковне мистецтво та архітектура України XIX-поч.XXI ст.»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Архітектурні стилі та розвиток храмового будівництва – еkleктика, історизм, неовізантійський та неоукраїнський стилі, сучасні тенденції. 2. Іконопис та церковний живопис – збереження традицій та оновлення художніх підходів у церковному мистецтві. 3. Церковна музика та літургійний спів – розвиток багатоголосся, вплив європейських музичних стилів, відродження давніх традицій. 4. Вплив суспільно-політичних змін на церковне мистецтво – церковне мистецтво у періоди переслідувань, відродження та 	1

	сучасний стан.	
	ЗМ 2	

Тематика практичних занять
(не передбачено навчальним планом)
Тематика лабораторних занять
(не передбачено навчальним планом)
Самостійна робота студента
Самостійна робота студента

№	Назва теми	Кількість годин
	МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОЇ СИСТЕМИ МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ	
1.	Символізм та богословське осмислення церковного мистецтва в християнській традиції.	6
2.	Візантійська мистецька спадщина та її вплив на розвиток українського церковного мистецтва.	6
3.	Християнська естетика та її роль у формуванні іконографії та храмового будівництва.	6
4.	Літургійний простір та його вплив на структуру та оформлення храмів у різні історичні періоди.	6
5.	Іконоборчі рухи та їхній вплив на розвиток церковного мистецтва в Київській Русі.	6
6.	Використання кольорів у християнському мистецтві: символіка та богословське значення.	6
	МОДУЛЬ 2. ЦЕРКОВНЕ МИСТЕЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНИ (ПІЗНЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – НОВІТНЯ ДОБА)	
7.	Вплив європейських мистецьких стилів на розвиток української сакральної архітектури у XVII–XVIII ст.	6
8.	Оборонні храми України: особливості архітектури та духовне значення.	6
9.	Діяльність українських монастирів як осередків розвитку церковного мистецтва.	6
10.	Відродження церковного мистецтва у XX – початку XXI ст.: сучасні тенденції та нові виклики.	6
11.	Особливості українського дерев'яного храмового будівництва: регіональні традиції та їхня еволюція.	6

Індивідуальні завдання та ІНДЗ

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин

1	Феномен церковного мистецтва та архітектури в українській культурі, його структурно-функціональні складові як навчальної дисципліни Природа мистецтва. Церковне мистецтво в системі мистецтв.	1
2	Передумови формування християнського мистецтва та архітектури Трипільські витoki української релігійної культури. Духовна культура трипільців.	1

Індивідуальні навчально-дослідницькі завдання студентів:

1. Дослідження символіки кольорів у візантійському іконописі та їхнього відображення в українському церковному мистецтві. Описати, як символіка кольорів у візантійському мистецтві вплинула на розвиток іконографії та іконопису в Україні.
2. Роль церковного мистецтва в становленні української національної ідентичності. Аналізувати, яким чином церковне мистецтво (особливо іконопис) стало інструментом збереження і вираження української національної самосвідомості.
3. Іконоборство в Київській Русі та його вплив на розвиток українського церковного мистецтва. Провести дослідження іконоборчих рухів у Київській Русі та визначити, як вони позначилися на сакральному мистецтві того часу.
4. Теоретичні основи та принципи створення ікон у ранньому християнстві. Описати основи іконографії та її важливість у християнській традиції, а також розкрити вплив цих принципів на перші ікони в Україні.
5. Порівняльний аналіз сакральної архітектури та іконографії Київської Русі та Візантії. Провести порівняльний аналіз церковної архітектури та іконографії в Київській Русі та Візантії, виокремлюючи спільні та відмінні риси.
6. Еволюція використання архітектурних стилів у християнському храмовому будівництві на українських землях. Проаналізувати, як різні архітектурні стилі змінювалися на українських землях та який вплив це мало на формування церкви як важливого культурного інституту.
7. Аналіз розвитку стилів в українському церковному мистецтві у XVI–XVII ст. (бароко, ренесанс, класицизм). Описати перехід від середньовічної архітектури до барокових храмів і проаналізувати, як бароко стало найбільш розповсюдженим стилем у церковній архітектурі цього періоду.
8. Ікона як джерело історичних знань: аналіз художніх особливостей та релігійного контексту. Описати іконопис того часу, акцентуючи на історичних та релігійних контекстах, а також значенні ікон у духовному житті.

9. Оборонні функції церковної архітектури: аналіз храмів України XVI–XVII ст. Дослідити специфіку оборонної архітектури українських церков, її розвиток у відповідь на зовнішні загрози.
10. Роль братств у розвитку церковного мистецтва України у XVI–XVII ст. Описати діяльність братств в Україні, їхній вплив на розвиток церковного мистецтва, зокрема в галузі іконопису, літургії та архітектури.
11. Сучасні тенденції у церковному будівництві та мистецтві України. Проаналізувати розвиток сучасної церковної архітектури та мистецтва, акцентуючи на поєднанні традиційних і новаторських підходів у побудові храмів та створенні релігійних образів.
12. Іконографічні риси українського бароко: роль візантійської спадщини в українському іконопису. Дослідити, як традиції візантійської іконографії трансформувалися в українському бароковому іконопису та архітектурі.
13. Історико-мистецтвознавчий аналіз дерев'яних церков Західної України: впливи та локальні особливості. Проаналізувати архітектурні особливості дерев'яних церков, їхній зв'язок з місцевими традиціями та їхній розвиток в контексті західноукраїнських територій.
14. Вплив архітектурних іконографічних стилів на розвиток української сакральної архітектури 19 століття. Дослідити, як культурні та релігійні зміни впливали на формування архітектурних стилів церков в Україні у 19 столітті.
15. Роль церковних мистецьких осередків на Лівобережній та Правобережній Україні у формуванні сакрального мистецтва. Описати, як різні мистецькі осередки в Україні впливали на розвиток та еволюцію сакрального мистецтва, зокрема іконопису та архітектури.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни

Поточний контроль (формативне оцінювання).

Проміжний контроль - модульний тест (офлайн), або ж комплексна контрольна робота, контрольний проєкт.

Підсумковий контроль. Форма контролю - *залік*.

Додаткові методи оцінювання (взаємооцінювання: здобувачі освіти аналізують роботи одне одного; самооцінювання чи можливість застосування квізів (Kahoot, Quizizz) для перевірки знань).

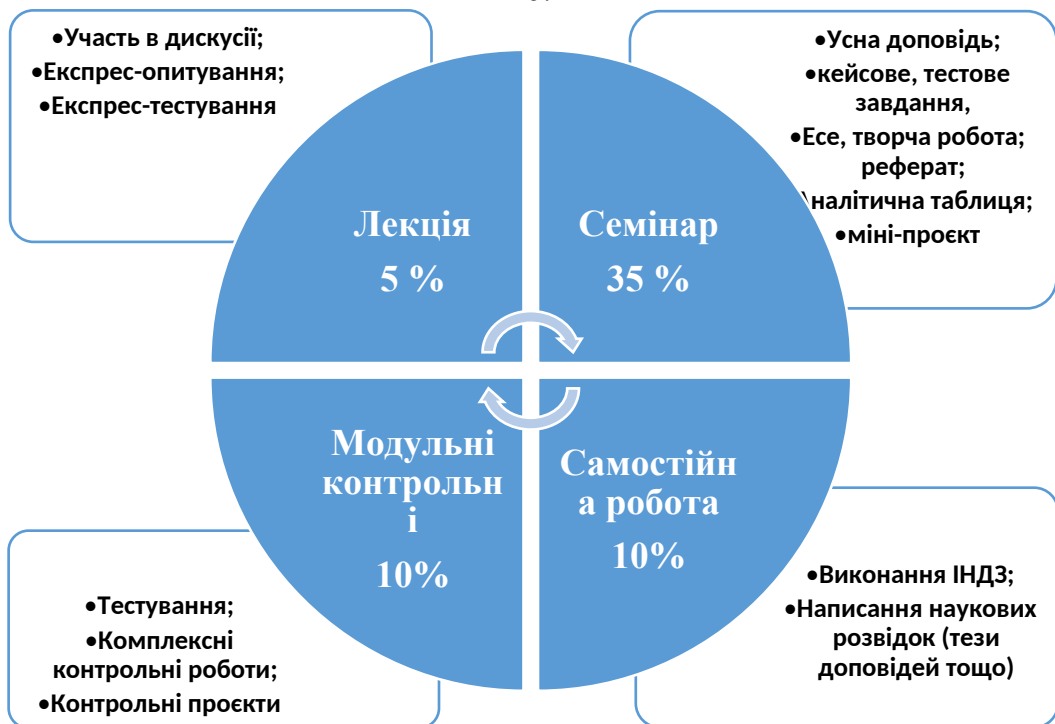
Ефективність засвоєння здобувачами освіти матеріалу курсу «**Церковне мистецтво та архітектура в Україні**» багато в чому залежить від системи заходів поточного та проміжного контролю. Відповідно для цього курсу передбачено такі види контролю знань: семінари, модульні завдання, комплексні контрольні роботи, залік.

Підсумкова оцінка знань студентів підводиться під час заліку з обов'язковим урахуванням результатів проміжного контролю і передбачає рейтингову систему. Рейтингова система оцінки знань здобувача освіти є сумою балів за такими видами звітної діяльності: робота на семінарських, лекційних заняттях, виконання модульних тестових завдань або ж комплексних контрольних робіт (проектів), написання рефератів, есе, усне опитування та ін.

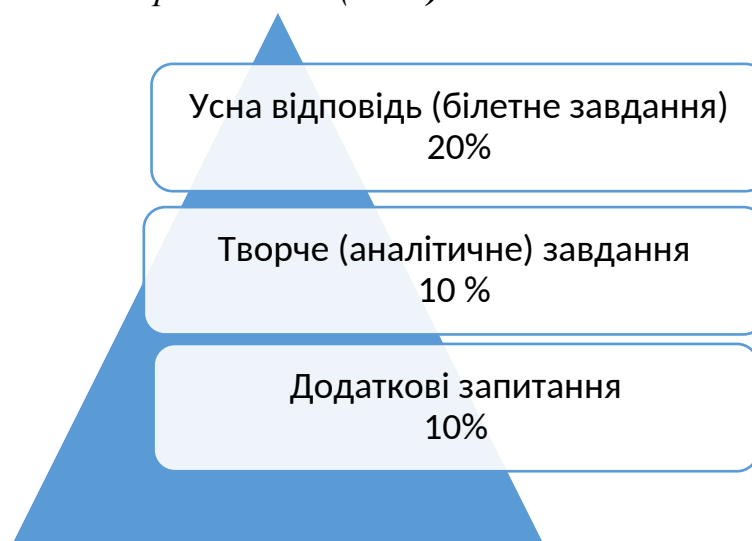
Отже, під час вивчення навчальної дисципліни пропонуються такі види та форми контролю

Поточний контроль: змістові модулі – (60%)

16.

Підсумковий контроль: залік (40 %)

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

- ✓ **1-2 бали** – усна відповідь на конкретне запитання (не репродуктивного характеру) на лекційному чи семінарському занятті в ході фронтального опитування;
- ✓ *Крім усної відповіді передбачено загальні принципи розподілу балів за інші види роботи:*
- ✓ **1-2 бали** – змістовне доповнення (мінімально – 2 хвилини);
- ✓ **5 балів** – тест (10 питань);
- ✓ **1-2 бали** – формулювання змістовних запитань до доповідача;
- ✓ **1-3-5 балів** – творче завдання на картці не тестового характеру (залежно від рівня складності – максимум 3-5 балів (визначається за конкретне завдання));
- ✓ **1-5 балів** – підготовка презентації з глибоким смисловим навантаженням до теми лекційного чи семінарського заняття (за погодженням із викладачем).
- ✓ Перелічені види роботи можуть виконуватися не тільки на семінарському занятті. Максимальна кількість балів, яку можливо отримати за один змістовий модуль – 30.

Критерії оцінювання результатів навчання (з навчальної дисципліни) на підсумковому контролі

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Критерієм успішного оцінювання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів (балів) за кожним запланованим результатом навчання.

«А» (100-90 балів) – відмінно – отримує здобувач(ка), який(а) демонструє високі аналітичні здібності та конкретні фахові знання в предметній царині курсу; вміє застосовувати їх в процесі розв'язання змодельованих проблемних ситуацій; здатен(а) реалізовувати набуті компетенції в міжособистісному спілкуванні та професійній діяльності.

«В» (89-80 бали) – добре – оцінка, котра підсумовує достатній рівень аналітичних здібностей здобувача(ки) в предметному полі курсу й здатність чітко формулювати фактологічні узагальнення щодо проблемних базисів дисципліни

«С» (79-70 балів) – добре – вказує на належну культуру фахової обізнаності в із проблем курсу, що межує з певними труднощами щодо аналітичних узагальнень чи фактологічних даних

«D» (69-60 балів) – задовільно – недостатню фахову культуру обізнаності та часткові знання предметної царини дисципліни

«E» (59-50 бали) – задовільно – дуже хаотичні та невпевнені знання з курсу, неналежну фахову культуру

«Fх» (49-35 балів) – незадовільно – фрагментарні й несистемні знання предметного поля дисципліни. (оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання)

«F» (34-0 балів) – незадовільно без права перездачі – відсутність належних знань й не засвоюваність базових концептів курсу. (оцінка «незадовільно» з обов’язковим повторним вивченням дисципліни)

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методи та освітні технології навчання

В ході викладання застосовуються: метод проблемного викладу матеріалу, опитування й аналізу, дискусії й полеміки, мозковий штурм, метод тестування.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- модульні контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- рецензії першоджерел;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Формами поточного контролю є усна відповідь студента або ж письмова (тестування, творча робота, модульна контрольна робота).

Рекомендована література

Основна література:

1. Біблія: книги Священного Писання Старого та Нового Завіту / в українському перекладі з паралельними місцями ; [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407 с.
2. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво / Семен Дмитрович Абрамович. – К.: Кондор, 2005. – 205 с.
3. Історія українського мистецтва : у 5-ти томах / НАН України ; голов. ред. Г. Скрипник. - К. : Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, 2010. – Т. 2. Мистецтво середніх віків. – 1296 с.
4. Історія українського мистецтва : у 5-ти томах / НАН України ; голов. ред. Г. Скрипник. – К. : Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, 2011. – Т. 3. Мистецтво другої половини XVI - XVIII століття. – 1088 с.
5. Кохановська М. Символіка кольору в українському іконописі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/cerkva/175-cerkva-statti/2290-symvolika-koloru-v-ukrajinskomu-ikonopysi>
6. Рачеєва Л. П. Релігійний живопис у системі соціокультурних функцій / Людмила Петрівна Рачеєва // Мультиверсум. Філософський альманах. . – К.: академічний центр “Аналітика”. – № 66. – 2007. – С. 176 – 184.
7. Тарас Я. Сакральна дерев’яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект: монографія. – Львів : ІН НАНУ, 2007. – 640 с.
8. Тимків Б. М. Мистецтво України та діаспори: дереворізьба сакральна й ужиткова. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. – 312 с.
9. Церковне мистецтво України: у 3-х т. / НАН України, Ін-т народознавства; кол. авт.; відп. ред. С.П.Павлюк; кер. проекту, наук. ред. тому Л.М.Герус; худ.-оформл. Є.В.Вдовиченко. – Харків: Фоліо, 2018. – Т. I. Архітектура. Монументальне мистецтво. – 947 с.: іл.

Додаткова література

1. Брюховецька Ю. Сакральна символіка в руському православному іконописі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/intelekt/2010_8/Bryuhov.pdf
2. Велика ілюстрована енциклопедія історії мистецтв. К., 2007.
3. Волинський іконопис XVII-XVIII стт. в зібранні Острозького музею. – Острог, 1988.
4. Головащенко С. Історія християнства: Курс лекцій. – К., 1999.
5. Зинич П., прот. Патрологія. – К.: Вид відділ УПЦ КП, 2013. – 639 с.
6. Коваль О. Символіка и иконография старообрядческих икон / О. Коваль // Вісник ХДАДМ. – Харків, 2007. – №11. – С. 34 – 39.
7. Панофский Э. Перспектива как «символическая форма». Готическая архитектура и схоластика / Эрвин Панофский ; [пер. с нем. И. Хмелевских, Е.

Козина ; пер. с англ. Л. Житкова] – СПб. : Азбука-классика, 2004. – 336 с. ; ил.

8. Рожко В. Українське православне церковне мистецтво Волині (IX – XX ст.): історико-краєзнавчий нарис. – Луцьк: Обласна друкарня, 2006. – 400 с.

9. Словник українського сакрального мистецтва / М. Станкевич, С. Боньковська, Р. Василик та ін. ; за наук. ред. М. Станкевича. – Л. : Афіша, 2006. – 288 с.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів. – Режим доступу: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/pro-biblioteku/struktura-biblioteki/instytut-doslidzhen-bibliotechnyh-mystetskyh-resursiv/>

2. Наукові видання Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. – Режим доступу: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1757&Itemid=358